

Suomalaisten eläkeläisten keskusliitto

21.1.2024

Anne Eriksson:

Hyvät suomalaiset eläkeläiset, Hyvät ystävät

On ilo tavata teidät ja kunnia olla juhlapuhujana, kun vietätte järjestönne 20-vuotisjuhlaa. Ruotsalaisen yhteiskunnan kehittämisessä järjestöillä ja kansalaisaktiivisuudella on ollut ja tulee olemaan keskeinen asema. En usko, että vähemmistöainsäädäntö olisi olemassa ilman suomalaisten aktiivista vaikuttamista. Tämä tarkoittaa, että vähemmistötyön peruspilarit on saatu paikoilleen, mutta työ on vielä kesken. Vähemmistöainsäädäntö ei vielä takaa ruotsinsuomalaisen vähemmistön oikeuksien toteutumista.

Oikeuksien toteutumisen näkökulmasta keskiöön nousee kieli. Oikeus käyttää suomenkieltä. Kysymyksessä ei kuitenkaan ole vain oikeus vaan huomattavasti laajempi yksilön identiteetti ja minäkuvaan vaikuttava tekijä. Eläkö ympäristössä, jossa voin ylpeästi käyttää omaa kieltäni vai tuntuuko siltä, että on parempi piilotella omaa taustaani? Ruotsalaiset ovat melko hämmästyneitä ja yllättyneitä siitä, että Ruotsin ulkoministeriö joutuu varoittelemaan ruotsalaisia kansallisten tunnusten esillä olosta, kun matkustavat ulkomaille jalkapallokisoja katsomaan.

Ruotsikuva maailmalla on viimeaikaisten tapahtumien seurauksena heikentynyt. Suomikuva on vahvistunut. Silä on vaikutusta kansalliseen identiteettiin, mutta myös yksilölliseen kokemukseen omasta identiteetistä.

Ruotsinsuomalainenkaan identiteetti ei ole yksiulotteinen: on Suomessa syntyneitä, Ruotsissa syntyneitä, äidinkielenään suomea, ruotsia tai mahdollisesti jotakin kolmatta kieltä puhuvia, Suomen kansalaisia, Ruotsin kansalaisia tai kaksoiskansalaisia. Osa identifioi itsensä ruotsinsuomalaisiksi ja osa Ruotsissa asuviksi suomalaisiksi. Kaikki vaihtoehdot ovat oikeita. Nyt olemme kuitenkin suomalaisten eläkeläisten juhlassa!

Identiteettimme ei ole täysin stabiili. Se saattaa muuttua ajassa ja paikassa. Kun muutin ensimmäisen kerran Ruotsiin 1990-luvulla, minusta tuli enemmän suomalainen kuin koskaan, vaikka sotainvalidin tyttärenä mielestäni hyvin isänmaallinen olin ollut aiemminkin. Ruotsalainen mieheni Ivar taas edustaessaan Suomea rinnallani päätti luopua Ruotsin kansalaisuudesta ja tulla kokonaan suomalaiseksi. Ikääntyminen toi kuitenkin mukanaan toiveen palata kaksoiskansalaiseksi, mutta se ei onnistunut. Ruotsi ei myönnä hänelle kansalaisuutta, vaikka hän on syntynyt ruotsalaisista vanhemmista, koko työuransa palvelut Ruotsin puolustusvoimissa, saa eläkkeensä Ruotsista ja maksaa veronsa Ruotsiin. Hän asuu Suomessa.

Palaan kieleen ja kieliin. Puhumillamme kielillä on vähintään kaksi merkitystä. Meillä on tunnekieli, joka useimmiten on äidinkielemme, ja mahdollisesti hallinassamme on muita kieliä syystä tai toisesta. Kaikki hyväksyvät ajatuksen, että on hyvä osata valtaväestön kieltä. Se helpottaa integroitumista. Olimme vuosia sitten Manhattanilla New Yorkissa ja ajattelimme, että voisimme syödä lounaana kiinalaista ruokaa China Townissa. Yllätys oli melkoinen, kun ravintolasta ei löytynyt englanninkielistä ruokalistaa ja henkilökuntaa. Olimme New Yorkin sydämessä. Selvisimme asiakkaan avustuksella.

Samalla tavalla olen yllättynyt, kun Suomesta löytyy kuntia, jotka kuntaan saapuville pakolaisille opettavat ensisijaisesti ruotsia, koska kunnassa on ruotsinkielinen enemmistö. Siitä huolimatta, että ruotsi on Suomen toinen virallinen kieli, ei vähemmistökieli. Ruotsinkielellä ei tule toimeen läheskään koko Suomessa, vaikka pitäisi. Osa näistä maahanmuuttajista on muuttanut Ruotsiin.

Kaksi- tai monikielisydestä on hyötyä sekä yksilölle että yhteiskunnalle. Kielien osaaminen avaa ovia ja kaksikielisessä ympäristössä kasvaneen lapsen aivot muovautuvat kieliä vastaanottaviksi siten, että uusien kielten oppiminen helpottuu. Tässä kasvatustehtävässä koti, päiväkotikieli ja koulu ovat keskeisessä asemassa.

Joskus asiat menevät pieleen. 1970-luvulla toimin lastensuojelun sosiaalityöntekijänä keskisuudessa suomalaisessa kunnassa. Koulu lähetti luokseni noin 13-vuotiaan pojan, jolla nykykielen mukaan oli selvästi ADHD:n viittaavia käyttäytymisongelmia. Lähemmässä tarkastelussa kuitenkin ilmeni, että perhe oli muutaman Ruotsissa vietetyn vuoden jälkeen palannut Suomeen. Poika ei osannut ikätasoaan vastaavasti kumpaakaan kieltä, ei suomea eikä ruotsia, mutta vähän molempia. Käyttäytymisongelmat häipyivät, kun hän sai suomenkielen tukiopetusta

ja pystyi seuraamaan luokkaopetusta.

Kieli on erittäin tärkeä elämän alkupäässä, mutta se on yhtä tärkeä elämän loppupäässä. Äidinkieli on useimmiten tunnekielemme ja tunteidemme sanoittaminen edistää mielenterveyttämme. On myös useissa eri tutkimuksissa todettu, että muistisairaus voi häivyttää jälkeen päin opitun kielen. Tämä asettaa suuria vaatimuksia hoitoympäristölle. Hoitoympäristön on oltava suomenkielisille suomenkielinen tapahtuu hoito kotona tai erimuotoisissa asumispalveluissa.

Muistisairaahan tilaa voi kuvata siten, että hän on eksyksissä, eksyksissä myös itseltään. Voi vain aavistaa sitä ahdistuksen ja turvattomuuden määrää, jos tällainen henkilö kohtaa henkilöitä, joita hän ei ymmärrä ja jotka eivät ymmärrä häntä asuu hän kotona tai muualla. Mieli ajautuu totaaliseen kaaokseen.

Koko elinkaaren ajan käytämme erilaisia yhteiskunnallisia palveluja. Vähemmistökielen käytön näkökulmasta on tarkoituksenmukaista nostaa vielä esiin oikeuspalvelut sekä sosiaali- ja terveyspalvelut. Oikeusprosessit ovat usein hankalia ja monimutkaisia. Niihin usein turvattomiin ja jännittäviin tilanteisiin tulee olla tarjolla ammattitaitoisia tulkkeja. Erittäin haastavia kielellisiä tilanteita syntyy, kun sosiaalitoimessa ratkotaan perheväkivaltaa, lasten huoltoa erotilanteessa tai lapsen huostaanottoa vain joitakin mainitakseni. Tilanteet ovat äärimmäisen vaikeita, joten kielellistä tukea tulisi olla tarvitseville.

Kun ottaa huomioon ikämme, meitä täällä mukana olevia lähimpänä ovat terveys- ja sairaanhoidon palvelut. Potilaskokemuksen näkökulmasta kielen merkitystä on vaikea yliarvioida. Se vaikuttaa olennaisesti siihen, minkälaiseksi koemme kohtaamisen lääkärin tai muun henkilökunnan kanssa. Meiltä useimmiten puuttu tieto itse hoidon arvioimiseksi. Ehkä äärimmäinen esimerkki on vanhasta kotikunnastani, jossa toimi muutaman vuoden niin sanottu valelääkäri eli hän ei ollut suorittanut lääkärin tutkintoa. Potilasarvioissa häntä pidettiin hyvänä ja miellyttävänä lääkärinä, koska hän kommunikoi niin hyvin potilaidensa kanssa.

Hyvät ystävät!

Olen kuljettanut ajatuksellisesti teitä vähemmistötyön moniulotteisessa viidakossa. En usko, että tämä työ koskaan tulee valmiiksi. On todennäköistä, että jotkut haasteet etenevät päätepisteeseen, mutta uskottavaa ei ole, etteikö uusia syntyisi.

On fantastista ja ihaltavaa, että on olemassa tulisieluja, jotka jaksavat puurtaa eri tason hallinnon rattaissa ja pitää esillä suomenkielisen vähemmistön tarpeita. Edunvalvonta on paljon aikaa ja voimia vievää.

Tänään juhlimme järjestönne, Suomen eläkeläisten keskusliiton 20-vuotista taipaletta. Juhlistaessamme sitä täällä laivalla olemalla yhdessä hoidamme samanaikaisesti yhtä ruotsalaisen ja suomalaisenkin yhteiskunnan suurta ongelmaa: yksinäisyyttä. Nauttikaa toistenne seurasta, nauttikaa yhdessäolosta ja hyvästä ruuasta. Joku minua viisaampi, ehkä Jaska Jokunen, on joskus sanonut, että on suuri rakkauden osoitus syödä yhdessä.

Annetaan raikuvat ablodit heille, jotka ovat tehneet tämän juhlan mahdolliseksi.

Kiitos!